

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Till varje pris

Idag hotas Amazonasfolken i Peru mer än förut av de multinationella företagen som främst är på jakt efter olje- och gasfyndigheter. En slutgiltig kolonisering och privatisering av Amazonas kan komma att genomföras – med den nuvarande peruanska regeringens fulla stöd.

Amazonasområdet består av 6 000 000 kvadratkilometer uppdelade mellan nio nationalstater: Brasilien, Bolivia, Colombia, Ecuador, Franska Guayana, Guyana, Peru, Surinam och Venezuela. Under mer än 30 000 år lärde sig kulturerna som finns i området att nyttja naturresurser utan att rubba den biologiska mångfalden.

1541 började den europeiska invasionen av Amazonas. Men det definitiva intrånget skedde under "gummiruschen" som påskyndades av den växande bilindustrin i de industrialiserade länderna. Denna pågick mellan 1885-1920 och mellan 1942 och 1943.

Peru är det land efter Brasilien som gör anspråk på den största delen av Amazonasregnskogen. Regnskogen utgör 61 procent av landet och det är i Peru vid vulkanen Mismi som Amazonasfloden föddes.

Mellan 1960-70 startades en nykoloniseringssatsning, på initiativ av staten bergsindianer utövade med sina krav på jordreform ett tryck. Teorin om den "obefolkade" regnskogen skapades – och denna passade väl överens med statens och företagens anspråk på territorier och råvarorna. Staten hävdade att regnskogen behövde befolkas för att hindra grannstaternas anspråk på dessa områden.

Men de fattiga nyinflyttade indianska och mestiz-måbönderna från kusten eller bergen hade ingen kunskap om den nya miljöns sårbarhet. De införde ohållbara odlingsmetoder från andra ekologiska förutsättningar.

DE NYA CONQUISTADORERNA

I nästan samma veva som oljekrisen pågick i västvärlden fann man olja i området. Detta intensifierade koloniseringen och den fortsatta exploateringen av ädelvirke, guld,

*Amazonas indianer står inför hoten från nya erövrare.
Foto: Attila Lóránt. Utställningen "Bortom horisonten", Etnografiska Museet.*

med mera ökade trycket på ursprungsfolken ytterligare. Även kristna missionärer har inkräktat på amazonasfolkens livsutrymme och förföljt dem i syfte att kristna och "civilisera" dem.

Elva av Perus 25 regioner har del av Amazonas. Ursprungsbefolkningen där beräknas till cirka 299 218 personer, uppdelade på 65 etniska grupper. Staten har erkänt 1 453 organiserade samfälligheter men ursprungsfolksorganisationen AIDSEP beräknar att det i verkligheten finns cirka 2 120 ursprungssamfälligheter. Siffrorna är alltfjämt osäkra eftersom det inte var förrän vid folkräkningen 1993 som man frågade efter etnisk tillhörighet. Nationalstaterna har en tendens att minimera siffrorna, något som av ursprungsfolksorganisationerna brukar kallas för "statistiska folkmord". Avsikten är att staten inte skall behöva ta hänsyn till de olika folkens särskilda behov: tvåspråkig interkulturell utbildning, interkulturell hälsovård och att fritt kunna göra anspråk på ursprungsfolks-territorierna. Särskilt tydligt har detta visat sig i de dekret som president Alan Garcia givit ut under det senaste året. Många av dessa står i strid med landets författning och omintetgör rättigheter som skyddats av grundlagen och av internationell folkrätt bl.a ILO:s konvention nr 169 och FN:s Ursprungsfolksdeklaration.

Exploreringsteamerna får göra intrång in i de avlägsnaste områden, i synnerhet vid jordbävningarna. Då nöjer man sig inte med att bara följa flodstränderna utan går även upp för sluttningarna. Detta har orsakat dödsfall hos urinvånarna. De har inte motståndskraft mot sjukdomar teknikerna bär med sig. Hälsorisker uppstår främst via oljeföroreningar av vattnet. Hälsoministeriet i Loreto-regionen rapporterade år 2006 att de funnit att mer än 50 procent av de 8000 achuar-urinvånarna visade halter av

kadmium och bly i blodet högt över det tillåtna, orsakat av oljeexploatering i deras territorier.

Men även statens korrupta förhållningssätt leder till att guldvaskare, skogsavverkare och smugglare av utrotningshotade arter kan fortsätta sin halvlegala verksamhet. Tillträdet av utomstående underlättas nu ytterligare bl.a. av motorvägar. Mest omtalad är den Interocéaniska Motorvägen som genomkorsar Amazonasregnskogen med syfte att försätta Stilla Havet i kontakt med Atlanten. Detta kommer att bana väg för den definitiva erövringen av Amazonas och innebär dödstöten för dess folk och den biologiska mångfalden där.

FRIVILLIGT ISOLERADE ELLER ICKE-KONTAKTADE?

Den historiska utvecklingen i Amazonas är full av traumatiska övergrepp vid mötet med diverse kolonisationer har haft ödesdigra konsekvenser för ursprungsfolk. Därför är det inte konstigt att en del grupper av ursprungsfolk valt att avstå från kontakt med "civilisationen". Vanligtvis kallas dessa för icke-kontaktade men alltför väljer att kalla dem för frivilligt isolerade – för att betona det aktiva ställningstagandet från dessa folk.

Interamerikanska Kommissionen för Mänskliga Rättigheter – inom FN-systemet – har gjort en definition: "De isolerade eller icke-kontaktade folken är de som på grund av att ha haft traumatiska erfarenheter gömmer sig i skogen och undviker relationer med främmande folk".

Idag lär det finnas minst 14 frivilligt isolerade grupper i Peru inom regionerna Loreto, Cuzco, Ucayali och Madre de Dios. Det handlar om grupper som hör till mashko piro, nahua, nanti, waorani, pancaj, abijras, yoras och amahuacas. Rapporterna om deras existens och om den fördrivning, förföljelse, slaveri, mord – inklusive tortyr – som de utsatts för, kom redan i början av 1990-talet. Bakom övergreppen mot de frivilligt isolerade grupperna finns skogsavverkare som söker sig allt längre och längre i jakt efter mahogny – också kallat "det röda guldet".

Ursprungsfolksorganisationen FENAMAD och två NGO:n anmälde USA:s regering 2006 inför den Internationella Kommersdomstolen i New York. Anmälan pekade på att denna regering bryter mot sin egen lag om hotade arter och mot CITES när de tillåter import av illegalt avverkad mahogny från Peru.

Den peruanska staten har en kluven position beträffande de självisolerade folken. 2006 kom å ena sidan lag nr.28736 "Om självisolerade folk", som godkändes av parlamentet. Å andra sidan har den nuvarande presidenten Garcia i flera av sina kända tal sagt att "*antropologer har hittat på icke-anslutna för att förhindra landets utveckling genom oljeexploatering*". Ungefär i samma anda uttryckte sig statstjänstemannen som är VD för Perupetro SA, det statliga oljeföretaget, när han sade att "*de isolerade folken existerar inte eftersom ingen har haft kontakt med dem*".

Men mer än förakt eller okunskap kring temat har uttalandena syftet till att rättfärdiga exploateringen av Amazonas resurser och försvara de transnationella företagens intressen i området – att kringgå den internationella folkrätten för ursprungsfolk.

Ursprungsfolksorganisationer i Amazonas som AID-ESEP och FENAMAD har tagit på sig att kämpa även för de självisolerades rätt till territorium och rätt att avstå från kontakt. Det finns även en Internationell Kommitté av ursprungsfolksorganisationer för försvar av ursprungsfolk i frivillig isolering eller lätt kontakt som bildades 2006. I den ingår organisationer från Amazonasområdet, Gran Chaco och Paraguays Orientregion. Den har som princip respekten för livet, territorerna och de isolerade folkens självbestämmanderätt. Även internationella NGO:s såsom Survival International och andra bör nämnas. I december 2005 genomfördes den första officiella rekognoseringsresan där peruanska och brasilianska tjänstemän deltog. Men i februari 2006 anmäldes en ytterligare skogsavverkarinvasion vid Enviraflodens mynning av statliga FUNAI-Brasilien. Bevisen var hundratals märkta sågade stockar som flöt nerför floden.

Brasiliens myndigheter erkänner de självisolerade gruppernas och har skapat en specialreserv med 2 miljoner hektar för nio olika ursprungsfolk i delstaten Acre. De har även sagt att även om man välkomnar flyktingarna är de också medvetna om att detta sker på grund av folk-mordsprocesser genomförda av illegala skogsavverkare och de peruanska myndigheternas slapphet.

OMVÄRLDEN FÅR NYA RAPPORTER

I början på 2008 spreds det ut bilder på isolerade folkgrupper i världen. Man anmälde samtidigt att nya grupper från peruanska Amazonas var på flykt från illegala skogsavverkare. Detta förnekades av den koordinatören i Alto Purus Nationalpark. Den ansvariga för nationalparkerna (INRENA) sa att "*de går in i Peru och Brasilien eftersom de har sådana cykler och inte känner av någon gräns*". Sådant som alltid hävdats av ursprungsfolksorganisationerna. I detta fall syftade uttalandet snarare till att mörklägga det de självisolerade utsätts för utan att staten gör något för att hindra det. Bilderna visar folk som byggt enkla hus och försvarar sig med spjut och pilar. De brasilianska myndigheterna intygar att de inte fanns där tidigare. Mycket tyder på att det rör sig om ursprungsfolksgrupper från Peru som inte funnit annan väg än att flytta undan något som stört deras liv.

Den dystra sanningen tycks vara att de självisolerade folken i Amazonas kan försvinna vid slutet av detta sekel – inför omvärldens passivitet. Bärare av unika kulturer, unika sätt att leva men deras kamp för självstyrelse möter hårt motstånd från ett samhälle där de obegränsade vinsterna styr. Deras enda brott: de spjärnar mot en "utveckling" baserad på rovgirighet som håller på att leda planen till kollaps.

Carmen Blanco Valer

Kulturantropolog, quechua-språkig,
vice ordförande i Latinamerikagrupperna, f d UBV.

FAKTA FRÅN:

SERVINDI-SERVICIO DE INFORMACION INDIGENA:

WWW.SERVINDI.ORG

CIPACIS MATERIAL INKL.FOTON: WWW.CIPACI.ORG